

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 513/2023-108

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavných sťažnostiach sťažovateľa **PROMETHEUS s.r.o.**, IČO 46 767 631, Štefánikova 18, Humenné, zastúpeného advokátkou JUDr. Janou Šepeľovou, Námestie slobody 13/25, Humenné, proti uzneseniam Okresného súdu Michalovce č. k. 25Cb/30/2020-160 z 5. júna 2023, č. k. 5Cb/1/2021-115 z 5. júna 2023, č. k. 25Cb/5/2021-250 z 8. júna 2023, č. k. 25Cb/19/2021-155 zo 7. júna 2023 a č. k. 25Cb/22/2021-189 z 8. júna 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavným sťažnostiam **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnými sťažnosťami doručenými ústavnému súdu 1. augusta 2023, 4. augusta 2023, 30. augusta 2023 domáha vyslovenia porušenia základných práv zaručených čl. 14, čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2 a 3, čl. 12 ods. 4 a čl. 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozhodnutiami Okresného súdu Michalovce (ďalej len „okresný súd“) označenými v záhlaví tohto uznesenia (a tiež uzneseniami okresného súdu vydanými vyššími súdnymi úradníkmi, ktoré predchádzali vydaniu týchto uznesení). Navrhuje napadnuté uznesenia zrušiť, vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov konania. Sťažovateľ žiada odložiť vykonateľnosť napadnutých uznesení, ktoré boli vydané vyššími súdnymi úradníkmi.

2. Uznesením č. k. PLs. 26/2023-6 z 27. septembra 2023 ústavný súd spojil ústavné sťažnosti sťažovateľa vedené pod sp. zn. Rvp 1912/2023, sp. zn. Rvp 1956/2023 a sp. zn. Rvp 2195/2023 na spoločné konanie ďalej vedené pod sp. zn. Rvp 1912/2023. Uznesením č. k. III. ÚS 467/2023-14 z 28. septembra 2023 ústavný súd spojil ústavné sťažnosti sťažovateľa vedené pod sp. zn. Rvp 1912/2023 a sp. zn. Rvp 2197/2023 na spoločné konanie, ktoré bude vedené pod sp. zn. Rvp 1912/2023.

3. Ústavný súd v rámci konania vedeného pod sp. zn. Rvp 1912/2023 uznesením sp. zn. III. ÚS 513/2023 z 12. októbra 2023 prijal ústavné sťažnosti na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia čl. 14, čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2 a 3, čl. 12 ods. 4 a čl. 13 ods. 1 ústavy uzneseniami okresného súdu č. k. 25Cb/30/2020-160 z 5. júna 2023, č. k. 5Cb/1/2021-115 z 5. júna 2023, č. k. 25Cb/5/2021-250 z 8. júna 2023 a č. k. 25Cb/19/2021-155 zo 7. júna 2023. Vo zvyšných častiach ústavné sťažnosti odmietol (v častiach smerujúcich proti uzneseniam okresného súdu vydaným vyššími súdnymi úradníkmi). Zároveň odložil vykonateľnosť uznesení okresného súdu č. k. 25Cb/30/2020-149 z 1. marca 2023, č. k. 5Cb/1/2021-102 z 1. marca 2023, č. k. 25Cb/5/2021 z 3. marca 2023 a č. k. 25Cb/19/2021 z 3. marca 2023 (t. j. uznesení okresného súdu vydaných vyššími súdnymi úradníkmi), a to až do právoplatného rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej.

4. Ústavný súd uznesením sp. zn. II. ÚS 578/2023 z 13. decembra 2023 prijal na ďalšie konanie sťažnosť sťažovateľa sp. zn. Rvp 2198/2023 v časti namietaného porušenia základných práv s podľa čl. 14, čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2 a 3, čl. 12 ods. 4 a čl. 13 ods. 1 ústavy uznesením okresného súdu č. k. 25Cb/22/2021-189 z 8. júna 2023. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol (v časti smerujúcej proti uzneseniu okresného súdu vydanému vyšším súdnym úradníkom). Zároveň odložil vykonateľnosť uznesenia okresného súdu č. k. 25Cb/22/2021-174 z 3. marca 2023 (uznesenie okresného súdu vydané vyšším súdnym úradníkom), a to až do právoplatného rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej.

5. Ústavný súd uznesením sp. zn. PLs. ÚS 36/2023 z 20. decembra 2023 veci sťažovateľa vedené na ústavnom súde pod sp. zn. II. ÚS 578/2023 a sp. zn. III. ÚS 513/2023 spojil na spoločné konanie, ktoré bude ďalej vedené pod sp. zn. III. ÚS 513/2023.

II.

Skutkové východiská

6. Uznesením Okresného súdu Prešov uverejneným v Obchodnom vestníku 3. marca 2022 bolo proti sťažovateľovi začaté reštrukturalizačné konanie. Uverejnením ďalšieho uznesenia Okresného súdu Prešov v Obchodnom vestníku 11. apríla 2022 došlo k povoleniu reštrukturalizácie sťažovateľa. Napokon, uverejnením uznesenia Okresného súdu Prešov v Obchodnom vestníku 23. decembra 2022 došlo k schváleniu reštrukturalizačného plánu a ku skončeniu reštrukturalizácie.

7. Pred začatím reštrukturalizačného konania vystupoval sťažovateľ ako žalovaný vo viacerých civilných sporových konaniach vedených na okresnom súde.

8. V konaní sp. zn. 25Cb/30/2020 (ústavná sťažnosť Rvp 1912/2023) okresný súd právoplatne k 13. marcu 2022 rozhodol, že sťažovateľ je povinný nahradiť žalobcovi trovy konania (prvoinštančného i odvolacieho) v rozsahu 100 %. Vyšší súdny úradník uznesením z 1. marca 2023 rozhodol o povinnosti sťažovateľa zaplatiť žalobcovi náhradu trov konania 1 465,80 eur. Sťažovateľ podal proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka sťažnosť, v ktorej namietal, že uverejnením uznesenia o skončení reštrukturalizácie sa zastavujú súdne konania o pohľadávkach, ktoré sa v reštrukturalizácii uplatňujú prihláškou a povolením reštrukturalizácie boli prerušené. Žalobca si neprihlásil svoju pohľadávku na náhradu trov konania do reštrukturalizačného konania riadne a včas, preto uverejnením uznesenia o potvrdení reštrukturalizačného plánu zaniklo jeho právo vymáhať ju voči sťažovateľovi. Okresný súd uznesením z 5. júna 2023 sťažnosť sťažovateľa

zamietol. Dôvodil, že iba súd konajúci vo veci samej má právomoc rozhodnúť o povinnosti hraďiť trovy konania rovnako o výške trov konania. Z nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 125/2017 vyplýva, že nárok na trovy konania vzniká až okamihom rozhodnutia súdu o nich. Najprv sa rozhodne o nároku podľa zásad o náhrade trov konania a po právoplatnosti tohto rozhodnutia rozhodne súd prvého stupňa o výške trov konania. Z toho dôvodu je vylúčené, aby si účastník konania mohol uplatňovať pohľadávku (výšku trov konania) v reštrukturalizačnom konaní bez toho, aby mu výška trov konania bola priznaná rozhodnutím príslušného súdu. Žalobca si teda trovy tohto konania nemohol uplatniť už v reštrukturalizačnom konaní, tieto schválením reštrukturalizačného plánu nezanikli a bolo nutné o nich rozhodnúť.

9. V konaní sp. zn. 5Cb/1/2021 (ústavná sťažnosť Rvp 1956/2023) okresný súd právoplatne k 7. aprílu 2022 rozhodol, že sťažovateľ je povinný nahradiť žalobcovi trovy konania (prvoinštančného i odvolacieho) v rozsahu 100 %. Vyšší súdny úradník uznesením z 1. marca 2023 rozhodol o povinnosti sťažovateľa zaplatiť žalobcovi náhradu trov konania 275,78 eur. Sťažovateľovu sťažnosť okresný súd uznesením z 5. júna 2023 zamietol na podklade rovnakých dôvodov ako v prípade rekapitulovanom v predchádzajúcom odseku.

10. V konaní sp. zn. 25Cb/5/2021 (ústavná sťažnosť Rvp 2195/2023) podal sťažovateľ 16. júla 2021 odvolanie proti rozsudku okresného súdu, o ktorom odvolací súd rozsudkom z 10. marca 2022 rozhodol tak, že prvoinštančný rozsudok v celom rozsahu potvrdil, čo vo výsledku znamenalo, že sťažovateľ bol právoplatne zaviazaný nahradiť žalobcovi trovy konania v rozsahu 100 %. Vyšší súdny úradník uznesením z 3. marca 2023 uložil sťažovateľovi povinnosť zaplatiť súdny poplatok za odvolanie v sume 885 eur. V sťažnosti sťažovateľ namietal, že okresný súd pochybil, keď v konaní pokračoval a vydal rozhodnutie, pretože podľa § 156 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZKR“) je v dôsledku skončenia reštrukturalizácie súdne konanie zastavené *ex lege*, a to ako celok. Okresný súd uznesením z 8. júna 2023 sťažnosť sťažovateľa zamietol. Konštatoval, že poplatková povinnosť vznikla sťažovateľovi podaním odvolania 16. júla 2021. Súd môže súdny poplatok vyrubiť a vymáhať až po vzniku poplatkovej povinnosti. Vyrubiť súdny poplatok môže súd najneskôr do troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom sa stal splatným. Okresný súd správne uložil sťažovateľovi povinnosť zaplataenia súdneho poplatku za odvolanie, keďže neuplynula lehota troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom sa stal splatným (2021).

11. V konaní sp. zn. 25Cb/19/2021 (ústavná sťažnosť Rvp 2197/2023) podal sťažovateľ 19. novembra 2021 odvolanie proti rozsudku okresného súdu, o ktorom rozhodol odvolací súd rozsudkom zo 16. marca 2022. Vyšší súdny úradník uznesením z 3. marca 2023 uložil sťažovateľovi povinnosť zaplatiť súdny poplatok za podané odvolanie vo výške 41 eur. V sťažnosti sťažovateľ rovnako argumentoval § 156 ZKR a tvrdil, že súdne konanie bolo *ex lege* zastavené. Okresný súd uznesením zo 7. júna 2023 sťažnosť sťažovateľa zamietol. Rovnako ako v konaní vedenom pod sp. zn. 25Cb/5/2021 aj tu okresný súd konštatoval, že poplatková povinnosť vznikla sťažovateľovi podaním odvolania 19. novembra 2021 a súd môže súdny poplatok vyrubiť a vymáhať až po vzniku poplatkovej povinnosti, najneskôr však do troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom sa stal splatným.

12. V konaní sp. zn. 25Cb/22/2021 (ústavná sťažnosť Rvp 2198/2023) podal sťažovateľ 24. novembra 2021 odvolanie proti rozsudku okresného súdu, o ktorom rozhodol odvolací súd rozsudkom zo 17. marca 2022. Vyšší súdny úradník uznesením z 3. marca 2023 uložil sťažovateľovi povinnosť zaplatiť súdny poplatok za podané odvolanie vo výške 16,50 eur. V sťažnosti sťažovateľ rovnako argumentoval § 156 ZKR a tvrdil, že súdne konanie bolo *ex lege* zastavené. Okresný súd uznesením z 8. júna 2023 sťažnosť sťažovateľa zamietol. Rovnako ako v konaní vedenom pod sp. zn. 25Cb/5/2021 aj tu okresný súd konštatoval, že poplatková povinnosť vznikla sťažovateľovi podaním odvolania 24. novembra 2021 a súd môže súdny poplatok vyrubiť a vymáhať až po vzniku poplatkovej povinnosti, najneskôr však do troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom sa stal splatným.

III.

Argumentácia sťažovateľa

13. Sťažovateľ v ústavných sťažnostiach namieta, že z § 118 ods. 4 a § 156 ZKR rezultuje, že v konaniach zastavených v dôsledku skončenia reštrukturalizácie nemožno rozhodovať ani o trovách konania a pokiaľ trovy konania vznikli veriteľovi do povolenia reštrukturalizácie (po tomto momente sa konanie prerušuje, trovy vzniknúť nemôžu), veriteľ si ich musí prihlásiť ako každú inú pohľadávku prihláškou. V prípade neuplatnenia trov konania prihláškou sa trovy konania voči dlžníkovi stali zverejným uznesením o potvrdení plánu nevymáhateľnými. Zmyslom a účelom reštrukturalizácie je okrem postupného kolektívneho uspokojenia veriteľov aj ozdravenie podniku a pokračovanie v podnikateľskej činnosti. Preto, ak by bolo možné aj po skončení reštrukturalizačného konania vydávať rozhodnutia o trovách konania, ktoré by tak aj po skončení ozdravného procesu nanovo začali ozdravený podnik zaťažovať neočakávanými výdavkami, celý proces reštrukturalizácie by tým bol zmarený.

14. Okresný súd v odôvodnení svojich napadnutých rozhodnutí odkázal len na ojedinelé súdne rozhodnutie (nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 125/2017), pričom sa nijako nevysporiadal s argumentmi sťažovateľa. Na to, aby bolo možné postaviť celé odôvodnenie rozhodnutia na jedinom argumente ojedinelého súdneho rozhodnutia, muselo by ísť o ustálený väčšinový názor súdnej rozhodovacej praxe, nie o ojedinelé súdne rozhodnutie, ktoré je navyše v rozpore nielen s kogentnými ustanoveniami ZKR, ale aj so samotným zmyslom a účelom procesu reštrukturalizácie, názorom právnej vedy a právnym názorom súdnych rozhodnutí. Nadväzne sťažovateľ odkazuje na nález ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 186/2021 z 13. júla 2021, podľa ktorého *„je možné akceptovať názor, že nárok na náhradu trov konania konštituovaný meritórnym súdnym rozhodnutím (čo sa týka základu) je možné prihlásiť do konkurzu aj bez existencie rozhodnutia o výške trov konania. To platí v prípade, ak nárok na náhradu trov konania vznikol pred tzv. rozhodujúcim dňom, čo znamená, že rozhodnutie súdu o nároku na náhradu trov konania nadobudlo právoplatnosť pred kalendárnym mesiacom, v ktorom bol vyhlásený konkurz alebo bola poskytnutá ochrana pred veriteľmi... Zohľadňujúc vzájomné vzťahy veriteľov, ktorých pohľadávky vznikli pred vyhlásením konkurzu, ale ich výška nebola určená súdnym rozhodnutím, by nebolo udržateľné, ak by pohľadávka na náhradu trov konania mala výhodnejšie postavenie ako iné pohľadávky majúce základ v hmotnom práve, a to len z dôvodu, že zákonodarca rozdelil rozhodovanie o náhrade trov konania na dve fázy.“*

15. V ústavných sťažnostiach Rvp 2195/2023, Rvp 2197/2023 a Rvp 2198/2023 sťažovateľ osobitne vo vzťahu k pohľadávkam zo súdnych poplatkov dôvodí, že v jeho prípade pohľadávky, ktorých obsahom bolo zaplatenie súdneho poplatku za odvolania, nepatrieli do kategórie prednostných pohľadávok, ktoré sa v reštrukturalizácii neuplatňujú prihláškou. Prednostné pohľadávky sú totiž typické tým, že vznikajú po začatí reštrukturalizačného konania, a nie je rozhodujúce, kedy sa pohľadávka stala splatnou, ale kedy vznikla (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Sžf/52/2010 z 29. septembra 2011). Poplatkové povinnosti sťažovateľa vznikli podaním odvolaní, teda pred začatím reštrukturalizačného konania, a preto ide o pohľadávky, ktoré sa v reštrukturalizácii uplatňujú podľa § 120 ZKR prihláškou. Pretože predmetné (súdne) pohľadávky neboli v reštrukturalizačnom konaní sťažovateľa uplatnené riadne a včas, došlo k zániku nárokov momentom zverejnenia uznesenia konajúceho súdu o potvrdení plánu a skončení reštrukturalizácie.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnených osôb a replika sťažovateľa

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

16. Okresný súd k sťažnosti uviedol, že reštrukturalizačné konanie voči sťažovateľovi začalo 3. marca 2022. Zo zákona sa zastavujú iba konania o pohľadávkach, ktoré sa v reštrukturalizácii uplatňujú prihláškou. Všetky napadnuté rozhodnutia sa týkajú pohľadávok, ktoré sa v reštrukturalizačnom konaní prihláškou neuplatňovali, keďže vznikli počas reštrukturalizačného konania (§ 120 ods. 2 ZKR). Rozsudky vo veciach sp. zn. 25Cb/30/2020 a sp. zn. 5Cb/1/2021, ktorými bol žalobcom voči sťažovateľovi priznaný nárok na náhradu trov konania, nadobudli právoplatnosť po začatí reštrukturalizačného konania. Po začatí reštrukturalizačného konania nadobudli právoplatnosť aj rozsudky vo veciach sp. zn. 25Cb/5/2021, sp. zn. 25Cb/19/2021 a sp. zn. 25Cb/22/2021. V týchto veciach v čase výzvy na zaplatenie súdneho poplatku za odvolania sťažovateľ ako subjekt práva existoval a účinky reštrukturalizačného konania zanikli. Postup okresného súdu bol v súlade s § 13 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“), keďže neuplynula trojročná lehota od splatnosti súdnych poplatkov za odvolanie. Okresný súd musel postupovať podľa zákona a sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku vyzvať. Vzhľadom na § 118 ods. 4 ZKR okresný súd nevykonával procesné úkony, ktorých výsledkom mohlo byť priznanie práv alebo uloženie povinnosti stranám sporu, aj keď je otáznosť, či o prednostných pohľadávkach nemohol súd napriek prebiehajúcej reštrukturalizácii konať. V čase rozhodovania okresného súdu, či už o výške trov konania, súdnych poplatkoch, alebo o sťažnostiach proti vydaným rozhodnutiam, sťažovateľ ako subjekt práva existoval, preto okresný súd nemal dôvod nepokračovať v konaní v časti, ktorej sa zastavenie konania netýkalo (trovy konania), alebo v súlade so zákonom a v rámci poplatkovej a spisovej kontroly nevyzvať sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku. Ústavná sťažnosť je preto nedôvodná.

IV.2. Vyjadrenie zúčastnených osôb:

17. Zúčastnené osoby, ktorými sú žalobcovia v konaniach vedených na okresnom súde pod sp. zn. 25Cb/30/2020, sp. zn. 5Cb/1/2021, sp. zn. 25Cb/5/2021, sp. zn. 25Cb/19/2021 a sp. zn.

25Cb/22/2021, možnosť vyjadriť sa k ústavným sťažnostiam v ústavných súdom stanovenej lehote nevyužili.

IV.3. Replika sťažovateľa:

18. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol, že s ohľadom na čl. 2 ods. 7 a 8 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/848 je za moment začatia samotnej reštrukturalizácie nutné považovať okamih zverejnenia uznesenia súdu o povolení reštrukturalizácie v Obchodnom vestníku. V danej veci je preto smerodajným uznesenie Okresného súdu Prešov sp. zn. 2R/2/2022 o povolení reštrukturalizácie zo 4. apríla 2022 zverejnené v Obchodnom vestníku 11. apríla 2022, pretože týmto momentom došlo k začatiu samotnej reštrukturalizácie sťažovateľa. Okresný súd evidentne podľa svojich vyjadrení mylne považuje za okamih začatia reštrukturalizačného konania sťažovateľa uznesenie Okresného súdu Prešov sp. zn. 2R/2/2022 z 25. februára 2022 zverejnené v Obchodnom vestníku 3. marca 2022.

19. Vo veciach sp. zn. 25Cb/30/2020 a sp. zn. 5Cb/1/2021 bol nárok na náhradu trov konania konštituovaný 13. marca 2022 a 7. apríla 2022, ide teda o pohľadávky, ktoré sa v reštrukturalizácii uplatňujú prihláškou. Veritelia si mali predmetné nároky uplatniť riadne a včas podanou prihláškou v reštrukturalizačnom konaní, k čomu ale nedošlo, a tak nastal zánik nárokov momentom zverejnenia uznesenia Okresného súdu Prešov o potvrdení plánu v Obchodnom vestníku 23. decembra 2022. Pokiaľ ide o súdne poplatky za odvolania v konaniach sp. zn. 25Cb/5/2021, sp. zn. 25Cb/19/2021 a sp. zn. 25Cb/22/2021, poplatkové povinnosti sťažovateľa za podané odvolania vo veci samej vznikli v zmysle § 5 ods. 1 písm. a) zákona o súdnych poplatkoch podaním odvolaní, t. j. v júli 2021 a novembri 2021. Ide teda o pohľadávky, ktoré sa v reštrukturalizácii uplatňujú prihláškou. Pretože tieto súdne pohľadávky neboli v reštrukturalizačnom konaní uplatnené riadne a včas, došlo k zániku nárokov momentom zverejnenia uznesenia Okresného súdu Prešov o potvrdení plánu a skončení reštrukturalizácie v Obchodnom vestníku 23. decembra 2022. Povolením reštrukturalizácie sa súdne konania prerušili *ex lege* a v prerušenom konaní súd nevykonáva procesné úkony a prestávajú plynúť procesné lehoty, preto ani rozsudky v daných veciach nemohli nadobudnúť právoplatnosť v apríli 2022, máji 2022 (ako to uvádza okresný súd) v *ex lege* prerušených súdnych konaniach, teda po povolení reštrukturalizácie.

20. Z pohľadu ZKR nie je relevantné, kedy sa pohľadávka stala splatnou, ale kedy vznikla. Vo všetkých prípadoch pohľadávka vznikla pred tzv. rozhodujúcim dňom, čiže pred momentom samotného začatia konania, pod ktorým je potrebné rozumieť povolenie reštrukturalizácie. V zmysle § 156 ZKR sa súdne konanie zastavuje *ex lege* ako celok. Súd o zastavení konania nerozhoduje, v *ex lege* zastavenom konaní nemôže súd vydať žiadne ďalšie rozhodnutie *contra legem*, a tým rozhodnúť v konaní, ktoré *de facto* neexistuje.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavných sťažností

21. Podstata námietok sťažovateľa je založená na tvrdení o porušení jeho označených práv napadnutými uzneseniami okresného súdu, ktoré sa týkali rozhodovania o výške náhrady trov konania a o súdnych poplatkoch. Sťažovateľ zastáva názor, že pohľadávky veriteľov sťažovateľa predstavujúce náhradu trov a súdny poplatok bolo nutné uplatniť prihláškou v reštrukturalizácii. Neprihlásením týchto pohľadávok v reštrukturalizácii zanikla ich vymáhateľnosť. Okresný súd

vydal napadnuté uznesenia v *ex lege* zastavených súdnych konaniach po skončení reštrukturalizácie. Okresný súd nepostupoval procesne správne, keď vydal rozhodnutia v neexistujúcom konaní, nerešpektujúc kogentné ustanovenia ZKR.

22. Ústavný súd konštatuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto preskúmava len to, či orgán verejnej moci ten-ktorý zákon nevyložil spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

23. Prípady, v ktorých nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecným súdom má za následok porušenie základných práv a slobôd, sú tie, v ktorých táto nesprávna aplikácia jednoduchého práva je spätá s konkurenciou jednotlivých noriem tohto práva, prípadne s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov, a naostatok za také možno považovať aj prípady svojvoľnej aplikácie jednoduchého práva. Pojem svojvôle možno interpretovať na prípady, keď všeobecný súd urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (I. ÚS 533/2016). O svojvôli (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (III. ÚS 264/05, ZNaU 100/2005).

24. Podľa § 113 ods. 3 ZKR v znení účinnom v čase začatia reštrukturalizačného konania sťažovateľa o začatí reštrukturalizačného konania súd vydá uznesenie, ktoré bezodkladne zverejní v Obchodnom vestníku; zverejnením uznesenia v Obchodnom vestníku sa začína reštrukturalizačné konanie. Iné rozhodnutia alebo písomnosti súdu vydané pred začatím reštrukturalizačného konania sa v Obchodnom vestníku nezverejňujú.

25. Podľa § 116 ods. 1 ZKR ak sú splnené predpoklady, aby súd povolil reštrukturalizáciu, súd najneskôr do 30 dní od začatia reštrukturalizačného konania uznesením rozhodne o povolení reštrukturalizácie. Inak reštrukturalizačné konanie v rovnakej lehote uznesením zastaví.

26. Podľa § 118 ods. 1 ZKR povolením reštrukturalizácie sa začína reštrukturalizácia. Reštrukturalizácia sa považuje za povolenú zverejnením uznesenia o povolení reštrukturalizácie v Obchodnom vestníku.

27. Podľa § 118 ods. 4 ZKR súdne a rozhodcovské konania o pohľadávkach, ktoré sa v reštrukturalizácii uplatňujú prihláškou, sa povolením reštrukturalizácie prerušujú; tieto nároky možno uplatniť voči dlžníkovi len spôsobom podľa § 120 ods. 1 a § 124 ods. 4.

28. Podľa § 120 ods. 1 ZKR ak tento zákon neustanovuje inak, právo uplatňovať svoje nároky počas reštrukturalizácie majú len veritelia, ktorí spôsobom ustanoveným týmto zákonom prihlásili svoje pohľadávky. Ak sa tieto nároky v reštrukturalizácii riadne a včas neuplatnia prihláškou, právo vymáhať tieto nároky voči dlžníkovi v prípade potvrdenia reštrukturalizačného plánu súdom zaniká.

29. Podľa § 120 ods. 2 ZKR pohľadávky, ktoré vznikli voči dlžníkovi počas reštrukturalizačného konania, pracovnoprávne nároky, na ktoré nárok vznikol za obdobie kalendárneho mesiaca, v ktorom došlo k začatiu reštrukturalizačného konania, odmena správcu a nepeňažné pohľadávky sa v reštrukturalizácii neuplatňujú prihláškou (ďalej len „prednostné pohľadávky“). Na prednostné pohľadávky nepôsobia účinky začatia reštrukturalizačného konania ani sa nezahŕňajú do reštrukturalizačného plánu, ibaže s tým ich veritelia súhlasia. Vznikom pohľadávky zo súkromnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih vzniku práva na plnenie podľa § 488 Občianskeho zákonníka bez ohľadu na to, či už nastal čas plnenia. Vznikom pohľadávky z verejnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih, keď dlžník bol prvýkrát oprávnený plniť takúto pohľadávku.

30. Podľa § 155 ods. 2 ZKR zverejnením uznesenia o potvrdení plánu v Obchodnom vestníku zaniká právo veriteľov, ktorí riadne a včas podľa tohto zákona neprihlásili svoje pohľadávky, vymáhať tieto pohľadávky voči dlžníkovi, ako aj riadne a včas neprihlásené zabezpečovacie práva vzťahujúce sa na majetok dlžníka; to platí rovnako aj pre podmienené pohľadávky, ktoré mali byť uplatnené prihláškou.

31. Podľa § 156 ZKR zverejnením uznesenia súdu o skončení reštrukturalizácie v Obchodnom vestníku zanikajú účinky začatia reštrukturalizačného konania a zastavujú sa konania prerušené podľa § 118 ods. 4. Ak zo záväznej časti plánu nevyplýva niečo iné, zaniká tiež funkcia veriteľského výboru a funkcia správcu.

32. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti prezentuje názor, že jeho veritelia si pohľadávky predstavujúce náhradu trov konania a súdny poplatok mali uplatniť prihláškou v reštrukturalizácii.

33. V náleze sp. zn. IV. ÚS 186/2021 ústavný súd konštatoval: „*Ústavný súd uznáva, že existencia uznesenia o výške trov konania je esenciálna z hľadiska možnosti jeho núteného výkonu v exekučnom konaní, kde slúži ako exekučný titul. Nemožno však opomenúť ani účel konkurzného konania, ktorým je konsolidácia dlhov úpadcu vzniknutých do určitého časového momentu, a to v zásade bez splnenia podmienky, aby pohľadávky vzniknuté pred rozhodujúcim dňom boli judikované, čo sa týka ich výšky. Prihliadnuc na tento významný aspekt, je možné akceptovať názor, že nárok na náhradu trov konania konštituovaný meritórnym súdnym rozhodnutím (čo sa týka základu) je možné prihlásiť do konkurzu aj bez existencie rozhodnutia o výške trov konania.*“

34. Ústavný súd nevzhliadol dôvod odkloniť sa od záverov vyslovených v náleze sp. zn. IV. ÚS 186/2021 ani v intenciách reštrukturalizačného konania. Preto aj v sťažovateľových veciach vychádza z názoru, že pohľadávku na náhradu trov konania je možné uplatniť v reštrukturalizácii v prípade, ak bol právoplatne judikovaný nárok na náhradu trov konania [§ 262 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)]. Pre možnosť prihlásenia pohľadávky nie je rozhodujúce, či už bola súdom ustálená aj jej výška podľa § 262 ods. 2 CSP.

35. V zmysle § 120 ods. 2 ZKR pohľadávky, ktoré vznikli voči dlžníkovi počas reštrukturalizačného konania (t. j. po jeho začatí s poukazom na § 113 ods. 3 ZKR), sa v reštrukturalizácii neuplatňujú prihláškou. Ide o tzv. prednostné pohľadávky, na ktoré nepôsobia účinky začatia reštrukturalizačného konania ani sa nezahŕňajú do reštrukturalizačného plánu, ibaže s tým ich veritelia súhlasia.

36. Pohľadávky, ktoré vznikli počas reštrukturalizačného konania, sú všetky pohľadávky, ktoré vzniknú veriteľom od zverejnenia uznesenia o začatí reštrukturalizačného konania v Obchodnom vestníku (Ďurica, M. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. 4. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2021, s. 957).

37. Nárok na náhradu trov konania bol v prípade veriteľov sťažovateľa (žalobcov) právoplatne judikovaný 13. marca 2022 (konanie okresného súdu sp. zn. 25Cb/30/2020) a 7. apríla 2022 (konanie okresného súdu sp. zn. 5Cb/1/2021). Vzhľadom na skutočnosť, že k začatiu reštrukturalizačného konania sťažovateľa došlo 3. marca 2022 (zverejnenie uznesenia o začatí reštrukturalizačného konania v obchodnom vestníku), je zrejmé, že predmetné pohľadávky veriteľov sťažovateľa vznikli až po začatí reštrukturalizačného konania, a preto v zmysle § 120 ods. 2 ZKR predstavujú prednostné pohľadávky, ktoré nebolo nutné prihlásiť prihláškou v rámci reštrukturalizačného konania a skončením reštrukturalizácie sa nestali nevymáhateľnými.

38. Zastavenie konania ako dôsledok potvrdenia reštrukturalizačného plánu má dopad na meritum zastaveného konania. Tak to platí aj pri konaniach zastavených z iných dôvodov (§ 145, § 161 ods. 2 CSP), keď po nadobudnutí právoplatnosti výroku súdneho rozhodnutia o zastavení konania súd ešte rozhodne napríklad o výške trov zastaveného konania (čo explicitne predpokladá aj CSP v § 256 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 2 CSP), teda o otázkach akcesorickej povahy. Pohľadávky veriteľov sťažovateľa na náhradu trov konania sú vzhľadom na moment ich vzniku prednostné, teda nebolo ich nutné uplatniť prihláškou v reštrukturalizácii (t. j. neboli a ani nemuseli byť predmetom riešenia v reštrukturalizácii), a preto niet rozumného dôvodu, aby aj po zastavení sporového konania v zmysle § 156 ZKR nedošlo k ich vyčísleniu. Pri opačnom prístupe by bolo pre veriteľa bezpredmetné a poškodzujúce to, že mu bol v civilnom sporovom konaní (predmetom ktorého nebola prednostná pohľadávka) právoplatne judikovaný nárok na náhradu trov konania majúci charakter prednostnej pohľadávky, ktorá sa v reštrukturalizácii neuplatňuje prihláškou, ak by v dôsledku zastavenia civilného sporového konania (prerušeného povolením reštrukturalizácie v zmysle § 118 ods. 4 ZKR) už súd nemohol pristúpiť ku konkretizácii výšky náhrady trov konania.

39. V danom prípade teda okresný súd nemohol porušiť základné práva sťažovateľa, keďže rozhodovaním o výške trov konania konal v súlade so zákonom.

40. K rozhodovaniu okresného súdu o súdnych poplatkoch ústavný súd uvádza, že sťažovateľovi okresný súd uzneseniami sp. zn. 25Cb/5/2021 z 3. marca 2023, sp. zn. 25Cb/19/2021 z 3. marca 2023 a sp. zn. 25Cb/22/2021 z 3. marca 2021 vydanými vyšším súdnym úradníkom uložil povinnosť zaplatiť súdny poplatok za odvolania podané proti rozsudkom okresného súdu v predmetných konaniach v zmysle položky č. 1 písm. a) Sadzobníka súdnych poplatkov (ktorý tvorí prílohu č. 1 zákona o súdnych poplatkoch), § 6 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch. Odvolania boli podané sťažovateľom v júli 2021 a novembri 2021. Okresný súd o sťažnostiach sťažovateľa proti týmto uzneseniam rozhodol tak, že ich zamietol.

41. Podľa § 5 ods. 1 písm. a) zákona o súdnych poplatkoch poplatková povinnosť vzniká podaním žaloby, návrhu, odvolania, žaloby na obnovu konania, dovolania, kasačnej sťažnosti alebo žiadosti na vykonanie poplatkového úkonu, ak je poplatníkom žalobca alebo navrhovateľ, odvolateľ, ten, kto podal žalobu na obnovu konania, dovolateľ a ten, kto podal kasačnú sťažnosť.

42. Zákonodarca v § 5 ods. 1 písm. a) zákona o súdnych poplatkoch jasne definoval moment vzniku poplatkovej povinnosti za odvolanie, pričom zákon o súdnych poplatkoch zreteľne rozlišuje medzi vznikom poplatkovej povinnosti a splatnosťou poplatku (§ 5, § 8 zákona o súdnych poplatkoch). V kontexte reštrukturalizačného konania je na účel posúdenia, či je pohľadávka prednostnou, rozhodujúci moment jej vzniku (§ 120 ods. 2 ZKR). Samotný okresný súd však nespochybňuje, že súdny poplatok za odvolanie je splatný okamihom vzniku poplatkovej povinnosti (podaním odvolania), keď v napadnutých uzneseniach uvádza, že súdne poplatky za odvolania boli splatné v roku 2021.

43. Pohľadávky voči sťažovateľovi predstavujúce súdne poplatky za odvolania vzhľadom na moment ich vzniku (pred 3. marcom 2022, keď došlo k začatiu reštrukturalizačného konania), nemajú charakter prednostných pohľadávok podľa § 120 ods. 2 ZKR. Pre pohľadávky, ktoré nie sú prednostné, platí, že sa v reštrukturalizácii uplatňujú prihláškou.

44. Pokiaľ ide o neprihlásené pohľadávky, ktoré mali byť v reštrukturalizácii prihlásené, tieto sa stávajú účinnosťou plánu voči dlžníkovi nevymáhateľné, t. j. menia sa na naturálne obligácie. Dlžník tieto pohľadávky môže dobrovoľne splniť, veriteľ ich však nemôže vymáhať cestou súdu, resp. exekúcie. Voči iným osobám ako dlžníkovi však tieto pohľadávky možno vymáhať aj naďalej, napríklad voči ručiteľovi, prípadne spoludlžníkovi. Takýmto osobám námietka nevymáhateľnosti pohľadávky voči hlavnému dlžníkovi (spoludlžníkovi) neprislúcha, a preto s ňou nemôžu byť úspešné. Nevymáhateľnosť má obdobné účinky ako premlčanie, prihliadne sa na ňu však z úradnej povinnosti (Pospíšil, B., Macek, J., Maliar, M., Kitty, V. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. 2. vydanie. Bratislava : Wolters Kluwer, 2016, s. 810).

45. Zánik vymáhateľnosti znamená nemožnosť vymáhať pohľadávky na súde alebo inom oprávnenom orgáne; ak už veriteľ má priznanú pohľadávku súdom alebo iným orgánom, nemožno priznanú pohľadávku vymáhať v rámci exekučného konania. Pretože pohľadávka nezaniká, dlžník ju môže plniť a prijaté plnenie nie je bezdôvodným obohatením (Ďurica, M. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. 4. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2021, s. 1099).

46. Ústavný súd konštatuje, že ak by dôsledkom neprihlásenia pohľadávky v reštrukturalizácii bol zánik pohľadávky ako takej (nielen zánik jej vymáhateľnosti), potom by rozhodnutia okresného súdu o uložení povinnosti zaplatiť súdny poplatok riešili rovnaký predmet, teda existenciu pohľadávok na súdnom poplatku. Právna úprava (§ 120 ods. 1, § 155 ods. 2 ZKR) však s neprihlásením pohľadávky spája dôsledok v podobe zániku jej vymáhateľnosti, nie samotný zánik existencie pohľadávky. Okresný súd uložil sťažovateľovi povinnosť zaplatiť súdne poplatky za odvolania, pričom ide o rozhodnutia deklaratórnej, nie konštitutívnej povahy (napriek formulácii výroku uznesení vyšších súdnych úradníkov), keďže povinnosť platiť súdny poplatok vzniká *ex lege*. Okresný súd bol oprávnený o existencii poplatkovej povinnosti rozhodovať aj po potvrdení reštrukturalizačného plánu, keďže neprihlásenie pohľadávok na súdnych poplatkoch nemalo za následok zánik povinnosti platiť súdne poplatky, iba zánik vymáhateľnosti pohľadávok na súdnych poplatkoch. Okresný súd nerozhodoval o otázke vymáhateľnosti, a teda rozhodoval o odlišnom predmete – o existencii pohľadávky. Z tohto hľadiska sú rozhodnutia okresného súdu o súdnych poplatkoch zákonné a neporušujúce základné práva sťažovateľa.

47. Ústavný súd opätovne uvádza, že zastavenie konania ako dôsledok potvrdenia reštrukturalizačného plánu má dopad na meritum zastaveného konania. Skutočnosť, že dôsledkom potvrdenia reštrukturalizačného plánu je podľa § 156 ZKR zastavenie konaní, ktoré boli povolením reštrukturalizácie prerušené (§ 118 ods. 4 ZKR), nebráni súdu, aby o povinnosti zaplatiť súdny poplatok deklaratórne rozhodol. Rozhodovaním o povinnosti sťažovateľa uhradiť súdne poplatky za odvolania v období po skončení reštrukturalizácie nedošlo ku konštituovaniu nových nárokov veriteľov, pretože tieto nároky existovali už v čase pred začatím reštrukturalizačného konania.

48. Otázka vymáhateľnosti pohľadávok na súdnych poplatkoch má potom význam v prípadnom exekučnom konaní, kde sa sťažovateľ bude môcť brániť zákonným dôsledkom neprihlásenia pohľadávok v reštrukturalizácii – ich nevymáhateľnosťou. Sankcia neprihlásenia pohľadávok na súdnych poplatkoch v reštrukturalizácii v zmysle § 155 ods. 2 ZKR účinne zabráni zásahu do základného práva sťažovateľa vlastníť majetok.

49. Ústavný súd preto dospel k záveru, že okresný súd napadnutými uzneseniami nezasiahol do práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ani do práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, a preto ústavným sťažnostiam v tejto časti nevyhovel.

50. Články 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2 a 3, čl. 12 ods. 4 a čl. 13 ods. 1 ústavy vyjadrujú špecifické ústavné princípy a neupravujú základné právo a slobodu, ktorých ochrany by bolo možné domáhať sa samostatne v konaní podľa čl. 127 ústavy. Ústavný súd v tomto kontexte podotýka, že ústava nepredpokladá prieskum ústavných princípov a zásad podľa týchto článkov ústavy o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorých obsahom nie sú základné ľudské práva a slobody, a preto nie sú priamo aplikovateľné v konaní o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy (IV. ÚS 402/2021, III. ÚS 485/2021, IV. ÚS 402/2021).

51. Vo vzťahu k čl. 14 ústavy, podľa ktorého každý má spôsobilosť na práva, ústavný súd uvádza, že sťažovateľ v sťažnosti neuviedol relevantnú argumentáciu, ktorá by opodstatňovala vyhoviecie ústavnej sťažnosti v predmetnej časti.

52. Vzhľadom na uvedené ústavný súd nevyhovel ústavným sťažnostiam ani v častiach namietajúcich porušenia čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2 a 3, čl. 12 ods. 4, čl. 13 ods. 1 a čl. 14 ústavy.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. augusta 2024

Robert Šorl
predseda senátu